

Kasvinsuojeluainejäämien valvonta 2017

Elintarvikkeita koskevaa kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelmaa toteutetaan vuosittain EU-lainsäädännön vaatimuksesta ((EY) N:o 396/2005 muutoksineen) ja komission monitorointiasetuksiin perustuen. Sen tavoitteena on valvoa, ettei elintarvikkeissa esiinny kiellettyjä kasvinsuojeluainejäämiä, ja etteivät elintarvikkeet sisällä sallittujen aineiden jäämiä yli lainsäädännössä asetettujen enimmäismäärien. Jäämävalvonta tuottaa samalla informaatiota vallitsevasta tilanteesta sekä kotimaisten että EU:n sisämarkkina- ja tuontituotteiden osalta. Vuositasolla Suomi täyttää Euroopan komission valvontaohjelman asettaman velvollisuuden näytemäärien ja analyysien suhteen. Kansallisen valvontaohjelmaosion puitteissa jäsenvaltiolle jää hyvin toimivaltaa suunnitella valvontaa myös riskiperusteisesti omien tarpeiden mukaan.

Kasvinsuojeluaineiden jäämävalvonta on myös osa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten täydentävien ehtojen valvontaa. Jos kotimaisessa elintarvikenäytteessä havaitaan määrästenvastaisuuksia kasvinsuojeluainejäämissä, ELY-keskuksen tarkastajat tekevät tarvittaessa tiloilla kasvinsuojeluaineiden käytön valvonnan Tukesin ohjaamana. Maataloustukia hakaneilla tiloilla valvonta laajenee edelleen tarvittaessa täydentävien ehtojen valvonnaksi.

Kasvinsuojeluaineiden käyttöä ja niiden jäämiä elintarvikkeissa valvotaan viranomaisten yhteistyönä. Jäämien valvontaohjelma toteutetaan yhteistyössä kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten (kotimaiset tuotteet), Tullin (ei-eläinperäiset EU:n sisämarkkina- ja tuontituotteet) ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran (alkoholijuomat) kanssa. Evira valvoo kasvinsuojeluainejäämiä myös kotimaisista luomutuotteista ja eläinperäisistä elintarvikkeista. Helsingin kaupungin ympäristökeskus ei enää osallistunut erillisenä valvontayksikkönä kasvinsuojeluainejäämien valvontaan vuonna 2017. Kasvinsuojeluaineiden käyttöä valvovat ELY-keskukset Tukesin ohjauksessa.

Valvontasuunnitelmat toteutuivat hyvin, vaikkakin Valviran (alkoholituotteet) ja Eviran näytteiden (kotimaiset kasviperäiset luomu- ja tavanomaiset tuotteet) toteuma jäi alle suunnitelman. Toteutunut kokonaisnäytemäärä oli kuitenkin suunnitelmaa suurempi johtuen lähinnä siitä, että Tulli otti seurantanäytteitä sekä EU:n ”riskituoteasetukseen” (EY) N:o 669/2009 perustuen näytteitä, jotka eivät kuuluneet suunnitelmiin. Kasvinsuojeluainejäämävalvonnan toteutuminen suhteessa suunnitelmiin on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1 Kasvinsuojeluainejäämävalvonnan toteutuminen (näytemäärä/kpl) suhteessa suunnitelmaan vuosina 2013-2017.

Vuosi	Tulli			Evira			Helsingin kaupunki			Valvira		
	Suunnitelma	Toteutuminen	%	Suunnitelma	Toteutuminen	%	Suunnitelma	Toteutuminen	%	Suunnitelma	Toteutuminen	%
2017	1345	1535	114	132 ¹	123 ¹	83,4	-	-	-	25	22	88,0
				2 ²	2 ²							
				18 ³	20 ³							
				238 ⁴	222 ⁴							

				50 ⁵ YHT. 440	84 ⁵ YHT. 367							
2016	1500	1686	112	137 ¹ 10 ² 40 ³ 338 ⁴ 18 ⁵ YHT. 543	126 ¹ 8 ² 35 ³ 286 ⁴ 18 ⁵ YHT. 473	87,1	80	80	100	25	24	96,0
2015	1435	1760	123	202	169	83,7	100	100	100	25	26	104
2014	1340	2036	152	239	223	93,3	100	101	101	30	23	76,7
2013	1550	1921	124	245	244	99,6	110	110	100	30	20	66,7

¹ kasvikset (sis. myös luomuja)

² lastenruoat

³ eläinperäiset

⁴ luomukasvikset ja kasvipäriset

⁵ luomueläinperäiset

Kasvinsuojeluainejäämien valvonnassa tutkittiin yhteensä 2008 näytettä. Lainsäädännössä vahvistetun kasvinsuojeluaineen enimmäismäärä (MRL) ylittyi mittausepävarmuus huomioiden yhteensä 48 näytteessä (2,4 %). Luomulainsäädännön vastaisia näyteitä oli 9 kpl (1,5 %). Kaikkien määräystenvastaisten tuotteiden osalta toimivaltaiset elintarvikevalvontaviranomaiset suorittivat lainsäädännössä määritetyt toimenpiteet.

Maahantuoduista (sekä EU-maista että EU:n ulkopuolelta) tuotteista kasvinsuojeluaineiden jäämiä sisälsi 45 % näytteistä. Useimmin jäämiä esiintyi tuoreissa hedelmissä ja marjoissa sekä tuoreista vihanneksissa. Tavaraeristä 47 (3,4 %) osoittautui määräystenvastaisiksi sisältäen yhtä tai useampaa kasvinsuojeluainetta yli sallitun enimmäismäärän. Lisäksi 8 luomuerää sisälsi luomussa kiellettyjä jäämiä. Kaikkien määräystenvastaisten tuotteiden jakelu elintarvikeketjuun pysäytettiin ja seuraavista eristä otettiin seurantanäytteet ennen tuotteiden pääsyä markkinoille. Määräystenvastaiset tuote-erät tuhottiin tai palautettiin viranomaisvalvonnassa alkuperämaahan.

Takaisinvetotoimenpiteisiin kuluttajilta asti ryhdyttiin niiden markkinoille päässeiden erien osalta, joiden todettiin riskinarvioinnin perusteella aiheuttavan vaaraa kuluttajille (akuutin toksisuuden viitearvo, ARfD, ylittyi). Näitä olivat ecuadorilainen keltapassio ja pakistanilainen vihreä chili. Riskinarvion perusteella kahdestatoista (12) määräystenvastaisesta erästä lähetettiin ilmoitus muille jäsenvaltioille EU:n nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) kautta. MRL-tasolla olevia jäämiä tai lieviä ylityksiä, joista annettiin ainoastaan huomautus tavaranhaltijalle, todettiin 56 erässä. Eniten määräystenvastaisuuksia todettiin turkkilaisessa granaattimenassa (4 kpl) ja intialaisessa riisissä (5 kpl). Määräystenvastaisista eristä 39 kpl oli EU:n ulkopuolella tuotettuja elintarvikkeita ja 8 erää oli EU-alkuperäisiä elintarvikkeita. Tämä osoittaa, että kaikissa EU:n ulkopuolisissa maissa ei kyetä noudattamaan maatalouskäytäntöjä, jotka vastaavat EU:n MRL-vaatimuksia. Toisaalta EU:n kautta tulevat kolmasmaa-alkuperäiset tuote-erät tilastoituvat EU:n sisäkauppatuontiin, minkä takia todellisuudessa määräystenvastaisuudet painottuvat näitäkin lukuja enemmän kolmansiin maihin. Esimerkiksi kaikki neljä määräystenvastaista granaattimenaerää oli otettu EU:n sisämarkkinänäytteinä, vaikka niiden alkuperämaa olikin Turkki, joten ne oli tuotu EU:n alueelle toisen jäsenvaltion kautta.

453 kotimaisesta näytteestä jäämiä alle sallitun enimmäismäärän löytyi 35 näytteestä (7,7 %). Kotimaisista elintarvikkeista yksi lehtisalaattinäyte oli elintarvikelain mukaan määräystenvastainen (0,2 %). Lisäksi yhdestä

luomusiemennäkkileivästä löydettiin luomussa kiellettyjä kasvinsuojeluainejäämiä, mutta pitoisuudet eivät olleet yli elintarvikelainsäädännön sallittujen rajojen. Neljästä kotimaisesta kasviksesta löytyi jäämiä kasvinsuojeluaineen tehoaineesta (imidaklopridi), jonka käyttö ei ole sallittu Suomessa kyseiselle kasvilajille. Nämä olivat yhden viljelijän kaksi lehtisalaattia, rukola ja minttu. Tapaukset siirtyivät Tukesille ja ELY-keskukset tekivät kasvinsuojeluaineiden käytön tarkastuksen tilalle. Valvonnan perusteella tilalla oli rikottu useita kasvinsuojeluaineiden käytön velvoitteita.

Taulukoissa 2 ja 3 on esitetty elintarvikelain mukaisten määräystenvastaisten näytteiden osuus (%) vuosina 2013-2017 ja määräystenvastaisten näytteiden osuus tutkituista näytteistä vuonna 2017.

Taulukko 2 Määräystenvastaisten näytteiden osuus (%) vuosina 2013–2017.

Vuosi	Näytemäärä kpl	Määräystenvastaiset kpl	Määräystenvastaisia %
2017	2008	57	2,8
2016	2263	28	1,2
2015	2088	35	1,7
2014	2383	49	2,1
2013	2240	63	2,8

Taulukko 3 Kasvinsuojeluainejäämävalvontaohjelmassa esiintyneiden elintarvikelain mukaisten määräystenvastaisten näytteiden osuus tutkituista näytteistä vuonna 2017.

Alkuperä	Tulli			Evira			Valvira		
	tutkitut näytteet kpl	löydöksiä jäämistä kpl	määräystenvastaisia kpl	tutkitut näytteet kpl	löydöksiä jäämistä kpl	määräystenvastaisia kpl	tutkitut näytteet kpl	löydöksiä jäämistä kpl	määräystenvastaisia kpl
kotimaiset	0	0	0	451	36	2	2	0	0
EU-tuotteet	987	408	8	0	0	0	16	8	0
kolmasmaatuotteet	548	227	39	0	0	0	4	2	0
Yhteensä	1535	635	48	451	36	2	22	10	0

Eviran koordinoiman valvontaohjelman lisäksi kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset tekivät yhteensä vain 22 kasvinsuojeluainejäämiin liittyvää tarkastusta Oiva-järjestelmän puitteissa (Oiva-rivi 17.12). Kasvinsuojeluainejäämien osalta valvontakohteet on valittu Oiva-järjestelmässä riskiperusteisesti vaikuttavuuden ja laajuuden perusteella. Oiva-tarkastuksissa annettiin vuonna 2017 vain arvioita A eli puutteita ei havaittu, eikä edes ohjausta ja neuvontaa annettu (taulukko 4). Koska Oiva-järjestelmä laajeni kattamaan kaikki elintarvikevalvonnan kohteet vasta vaiheittain vuoden 2015 aikana, tarkastusmäärien ja -tulosten tarkempi analyysi on mahdollista vasta, kun Oiva-järjestelmä on ollut käytössä kaikissa elintarvikevalvonnan kohteissa kolmen vuoden ajan. Tuloksista voi kuitenkin päätellä, että kasvinsuojeluainejäämätarkastuksia on tehty hyvin vähän suhteessa tarkastettavien kohteiden määrään. Onko tarkastettavat kohteet tunnistettu oikein, ovatko ohjeen ohjeelliset rajaukset liian suuret, käytetäänkö

arviointiasteikkoa oikein? Valvonnan vaikuttavuuden ja yhdenmukaisuuden parantamiseksi tarvitaan edelleen koulutusta ja ohjausta. Tätä tullaan edistämään muun muassa kontaminanttien ja kasvinsuojeluainejäämien valvontaverkoston avulla.

Taulukko 4 Kasvinsuojeluainejäämien valvonta ja sen tulokset osana kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten toimeenpanemaa Oiva-järjestelmää vuonna 2015-2017.

Vuosi	Tarkastukset lkm	A %	B %	C %	D %	Ohjaus ja neuvonta lkm	Kehotukset lkm	Pakkotoimet lkm
2017	22	100	-	-	-	-	-	-
2016	44	95	5	-	-	2	-	-
2015	25	96	4	-	-	1	-	-

Tarvittavat muutokset seuraavien vuosien valvontaan ovat varsin pienet, sillä valvontaohjelmaa toteutetaan samojen säännösten mukaisesti kuin vuonna 2017 sekä käytettävissä olevien resurssien mukaan. Oiva-järjestelmään siirtymisen myötä kasvinsuojeluaineiden valvonta tulee olemaan kansallisesti entistä yhdenmukaisempaa ja säännöllisempää. Lisäksi Oiva-järjestelmä yksinkertaistaa raportointia ja selkeyttää mahdollisten systemaattisten epäkohtien havaitsemista. Tulevan maakuntaudistuksen myötä kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelman toteuttaminen on mahdollista järjestää täysin uudella, tehokkaammalla ja vaikuttavammalla tavalla. Valvonnan suunnittelun ja toteutuksen välistä yhteistyötä voidaan tiivistää Eviran ja muodostettavien maakuntien välillä.